

ISSN online 2707-7292

ISSN 2220-6310

DOI: 10.33216/2220-6310/2026-112-1-60-69

УДК 316.42:004.738.5(477)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЦИФРОВОГО ПОКОЛІННЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Є.А. Зеленов

ORCID 0000-0001-6296-1067

У статті розглядаються особливості процесу соціалізації молодого покоління в Україні в умовах повномасштабної війни. Визначено, що основними з них є трансформація агентів соціалізації (зниження ролі сім'ї та навчального закладу та зростання ваги соціальних мереж), вимушена он-лайн освіта та особливості сучасного цифрового покоління учнів та студентів. Схарактеризовані основні риси та наслідки кожної з цих проблем. Проаналізовані основні наукові розвідки вітчизняних дослідників щодо особливостей цифрової соціалізації.

Визначено, що перенесення всіх соціалізуючих сфер у віртуальний простір призвело до трансформації процесу соціалізації цифрового покоління.

Зазначено, що цифровий простір став для багатьох людей якорем, що підтримує їх у найскладніших обставинах, тобто виступає як механізм психологічного захисту, допомагає знизити рівень тривожності та створює ілюзію безпеки.

Стверджується, що необхідність дистанційного навчання, спілкування, взаємодії дуже прискорює оволодіння цифровими інструментами безпеки.

Констатується, що віртуальний простір як чинник соціалізації цифрових, виступає травмуючим фактором, адже інформаційний простір під час війни перенасичений фейками, мовою ворожнечі та шокуючим контентом.

Зазначено, що цифрова соціалізація несе в собі певні загрози та ризики: зростання цифрового навантаження, різноманітний контент, який може не відповідати суспільно схвалюваним нормам поведінки, цінностям

Ключові слова: війна, соціалізація, кіберсоціалізація, цифрова соціалізація, цифрове покоління.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Так склалося, що зараз педагогічна наука і практика мають справу переважно з цифровим поколінням (тобто тими, хто народився приблизно після 2000 року). Це покоління має певний набір особливостей, яких не мали всі попередні покоління (Зеленов, 2023). Особливим характером відрізняється і процес соціалізації цифрових, особливо в нашій країні. Адже велику роль в соціалізації сучасного молодого покоління відіграють не тільки сім'я та взагалі – соціальне середовище, а й нові фактори, що визначають цей процес: залученість особи в інтернет-середовище, її цифрова компетентність, можливість користуватися новітніми гаджетами та технологіями тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема соціалізації молоді в сучасних умовах інформаційного суспільства цікавить багатьох науковців по всьому світу, в тому числі і в Україні. Так, багато дослідників пов'язують сучасну соціалізацію з існуванням і активним користуванням цифровими соціальними мережами, наприклад Гаврилюк О. (Гаврилюк, 2023.), Грона К. (Грона, 2019.) тощо. Деякі автори аналізують трансформаціями процесу виховання в інформаційному суспільстві, наприклад Доценко С. (Доценко, 2022), Ільїна Г. (Ільїна, 2018), Прохоренко Т. (Прохоренко, 2016) тощо. Багато хто взагалі декларує виникнення цифрової людини як нового виду Homo Sapiens (Гончаренко, 2019; Скіннер, 2020; Дзьобань, 2021). Багатьох дослідників цікавить процес соціалізації в кіберпросторі і процес кіберсоціалізації взагалі (Девтеров, 2012; Найдьонова, 2020; Найдьонова, 2020а.; Татяничков, Лісовенко, 2024; Дятел, 2020) тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. В цілому, проблеми цифрової соціалізації (яку ще називають кіберсоціалізацією) молодого покоління аналізуються в достатній кількості наукових розвідок. Ми ж хочемо зосередитися на особливостях соціалізації цифрового покоління саме в Україні під час війни. Адже війна привнесла в наше життя крім очевидних проблем (руйнування міст і сіл, окупація частини території, вимушене переселення великої кількості людей, загибель військових і мирних тощо) проблеми не такі очевидні, але які мають наслідки не менш за всі інші, а може і більші. І серед них проблема визначення особливостей соціалізації цифрових під час війни займає не останнє місце.

Метою статті є аналіз особливостей процесу соціалізації цифрових в Україні в умовах війни та проблем, з цим пов'язаних.

Основні методи дослідження. Основними методами цієї наукової розвідки виступили аналіз наукових праць, дотичних до проблеми дослідження, теоретичний аналіз основних проблем цифрової соціалізації в умовах війни, метод узагальнення та класифікації педагогічних явищ в сучасних умовах. Усе це допомогло дослідити, описати, провести аналіз та узагальнити особливості соціалізації цифрового покоління в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. «Український педагогічний словник» С. Гончаренко тлумачить соціалізацію як «процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості» (Гончаренко, 1997, с. 314). Тут розрізняють два види соціалізації: первинну, до якої належать дитинство, підлітковий вік та юність і вторинну – зрілий вік, а також дотрудову, трудову та після трудову соціалізації (Гончаренко, 1997, с. 314).

Іншими словами, соціалізація – це процес інтеграції індивіда в суспільство, у різноманітні типи соціальних спільнот через засвоєння ним соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості. Взагалі, це процес входження індивіда в суспільство, активне освоєння та присвоєння ним соціального досвіду, апробація різних соціальних ролей, норм поведінки, цінностей, що є необхідними для успішного та ефективного функціонування саме в цьому суспільстві.

Традиційно вважається, що процес соціалізації має дві форми: соціальну адаптацію та інтеріоризацію, а основними агентами цього процесу є система освіти й виховання. В той же час нові умови, які виникли з входженням суспільства розвинутих країн в інформаційну цивілізацію, детермінували той факт, що соціалізація сучасного молодого покоління відбувається під значним впливом кіберпростору, соціальних мереж, віртуального спілкування. Дистанційне навчання, яке вже кілька років є основною формою навчання в переважній більшості областей України, неминуче призводить до трансформації процесу соціалізації школярів і студентів. Вплив кіберпростору та кіберкультури на них при цьому посилюється, водночас знижується їх залученість до традиційних форм спілкування та взаємодії, знижується роль сім'ї та навчального закладу як агентів соціалізації. Така трансформація процесу соціалізації може бути визначена як кіберсоціалізація або цифрова соціалізація особистості.

Вважається, що процес соціалізації включає як цілеспрямовані процеси, що контролюються суспільством і впливають на особистість, так і стихійні, спонтанні, неконтрольовані впливи (наприклад, випадкова зустріч з цікавою, харизматичною людиною).

Взагалі, процес соціалізації розгортається переважно у трьох сферах, які тісно взаємопов'язані: діяльність (навчання, гра, дозволя тощо), спілкування (професійне, навчальне, побутове та віртуальне, в соцмережах) та самосвідомість (як результат впливу в перших двох сферах).

В умовах війни та, попередньо – епідемії ковіду, коли більшість цифрових була вимушена перенести всі соціалізуючі сфери у віртуальний простір цей процес приніс глибокі трансформаційні наслідки в соціалізацію цифрових. Тотальна цифровізація суспільства в умовах війни створила унікальне середовище, де віртуальний простір став не просто розвагою чи інструментом навчання, а головною можливістю для адаптації, безпеки та збереження соціальних зв'язків.

По-перше, відбулася трансформація агентів соціалізації, тобто вони (сім'я, навчальний заклад, друзі, ровесники) частково або, в деяких випадках – повністю перенеслися у віртуальний простір (дистанційне навчання, чати класів, академічних груп, будинків, селищ, районів міста, відеодзвінки з евакуйованими друзями та родичами). Для цифрового покоління в Україні соціальні мережі, месенджери та онлайн-спільноти часто стають не додатковим, а основним каналом засвоєння норм, цінностей і моделей поведінки — випереджаючи традиційні інститути (сім'ю, школу). Роль впливових блогерів, стримерів, ютуберів як агентів соціалізації ще остаточно не визначена, але те, що вони мають величезний вплив на формування цифрових не підлягає сумніву. Крім того, цифровий простір став для багатьох людей (і не тільки для цифрового покоління) якорем, що підтримує їх у найскладніших обставинах. Тут люди знаходять своїх однодумців незалежно від місця перебування.

По-друге, постійні стреси, повітряні тривоги та обстріли детермінують необхідність дистанційного навчання, спілкування, взаємодії, що, в свою чергу, дуже прискорює оволодіння цифровими інструментами безпеки (моніторинг мап тривог, чати оповіщень, правила цифрової гігієни та кібербезпеки). Це стосується не тільки цифрового покоління, але й осіб старшого віку. Взагалі, умови сучасної війни (особливо – інформаційної) прискорюють «цифрове дорослішання», бо це – необхідність не тільки для повноцінного життя але й елементарного ментального здоров'я. Крім того, цифровий простір використовується не лише для розвитку, а й як механізм психологічного захисту (ігри, меми, відеоконтент допомагають знизити рівень тривожності та створюють ілюзію безпеки). Не можна оминати в контексті проблем цифрової соціалізації і той факт, що постійні перерви навчального процесу чи спілкування в результаті відключення світла а з ним і інтернету чи мобільного зв'язку сприяють фрагментарності засвоєння соціальних норм і звичок комунікації.

Таким чином, віртуальний простір як чинник соціалізації цифрових, виступає травмуючим фактором (новинний потік, тривожний контент), адже інформаційний простір під час війни перенасичений фейками, мовою ворожнечі та шокуючим контентом (руйнування, наслідки атак тощо). Це формує підвищену агресію або, навпаки, емоційне заніміння (десенситизацію). В той же час, цей простір має і рятівний, стабілізуючий вплив (зв'язок з рідними, психологічна підтримка онлайн, продовження навчання в евакуації чи у прифронтовій зоні). До того ж, велика кількість українських цифрових соціалізуються одночасно в українському та іноземному цифровому й освітньому контексті (як біженці в Європі та по всьому світу) і це породжує нові гібридні ідентичності, які потребують свого ґрунтового дослідження.

По-третє, цифрова соціалізація несе в собі певні загрози та ризики. Наприклад, дослідники вказують на те, що в процесі кіберсоціалізації може суттєво змінюватись самосвідомість особистості через зростання важливості віртуального образу. Це призводить до надмірного контролю свого іміджу у віртуальному середовищі, втрати зв'язку з реальними емоціями та відносинами, при цьому можуть змінюватись самооцінка та відчуття власної цінності (Лісовенко, Татяничков, 2024). Це – велика загроза, особливо в умовах війни.

Ще одним важливим ризиком є зростання цифрового навантаження, особливо на тих, хто перебуваючи за кордоном одночасно навчається як в місцевих навчальних закладах, так і в навчальних закладах в Україні (дистанційно). Це може привести (і приводить) до інформаційної залежності. Більшість цифрових не уявляють свого життя без гаджетів, що призводить до втрати контролю над часом перебування у мережі, зниження мотивації до навчання, хронічної втоми, а також зменшення живих контактів. Людина замикається в своїй «інформаційній бульбашці» і поступово втрачає інтерес до так би мовити «живого» оточення. Що вже казати про фізичну активність, вона знижується просто катастрофічно.

У «Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі» вказано, що «діти у відкритому доступі до інформації потрапляють у середовище сильних і тонких психологічних впливів, спрямованих на те, щоб викликати певну поведінку і її передумови – симпатію, прихильність. Цифровий простір дає інформацію про те, що має подобатися, що маємо любити, ким повинні бути. За всіма інформаційними повідомленнями стоять чийсь інтереси, які можуть або збігатися, або суперечити власним зацікавленням слухача/глядача/ користувача» (Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі, 2021, с. 12). Але цифровий простір має різноманітний контент, який може не відповідати суспільно схвалюваним

нормам поведінки, цінностям. Наприклад, у віртуальному просторі існують певний ризик потрапити під вплив деструктивних спільнот, сект або радикальних груп, які активно вербують прихильників онлайн. Відомо, що саме через соцмережі спецслужби країни-агресора вербують підлітків для скоєння терористичних дій та збору розвідданих. Крім того, є загроза кібербулінгу (тобто, цькування та психологічного тиску у мережі) тощо (Гречановська, Мегем, Потапюк, 2023; Щербан, Самойлов, 2024; Гіденко, 2021).

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Цифрова соціалізація в умовах війни є одночасно і якорем (який дозволяє вчитися, спілкуватися та виживати), і джерелом додаткових ризиків для психічного здоров'я та соціалізації особистості.

Перед педагогічною наукою стоїть завдання вирішення проблеми нівелювання негативних наслідків зміни пріоритетів серед агентів соціалізації на користь віртуального простору та використання позитивного впливу цього простору на формування особистості цифрових.

Література

1. Гаврилук О. П. Соціальні мережі як чинник культурної адаптації і соціалізації. Культурологічний альманах. 2023. №2. С. 225–231. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.31>;
2. Гіденко Є. С. Кібербулінг: насильство в соціальній мережі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2021. № 50. С. 26–29. DOI: 10.32841/2307-1745.2021.50.6
3. Гончаренко К.. Цифрова людина: фантазм втрати ідентичності Філософські обрії. 2019. № 42. Практики інформатизації суспільства. С. 137-143;
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 373 с.;
5. Гречановська О.В., Мегем О.М., Потапюк Л.М. Вплив соціальних мереж на психологічний стан та самооцінку української молоді. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. 2023. Т. 34 (73). № 4. С. 60–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.4/11>;
6. Грона К. С. Агенти соціалізації та їх вплив на молодь // Актуальні проблеми політики. 2019. Вип. 63. С. 207-231 DOI <https://doi.org/10.32837/app.v63i0.18>;
7. Девтеров І. В. Соціалізація людини у кіберпросторі – К. НТУУ «КПІ», 2012 – 360 с.;
8. Дзьобань О.П. Цифрова людина як філософська проблема // Інформація і Право. № 2(37)/2021 С. 9-21;

9. Доценко С. О. Виховання молоді в епоху цифровізації // Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті (Міжнародний періодичний збірник наукових праць за загальною редакцією В. П. Бабича, Ю. Д. Бойчука, Л. С. Рибалко, О. М. Хвостиченка) Випуск IV — 2022. С. 311-315;
10. Дятел Н. Л. Критичне мислення в епоху кіберсоціалізації // Кіберсоціалізація. Збірник наукових праць; [ред. Л.А. Найдюнова, Н.Л. Дятел; укладач Ю.С. Чаплінська] / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. – 135 с С. 42-48;
11. Зеленов Є.А. Особливості навчання цифрового покоління учнів і студентів. Освіта та педагогічна наука. 2023. No 2 (183). С. 13–24;
12. Ільїна Г. В. Виклики освітніх інновацій: дитинство в умовах цифрової соціалізації / Г. В. Ільїна // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи / Серія «Філософські науки». – С. 121–127. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2018-2-121-127>;
13. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. Національна академія педагогічних наук України. Київ, 2021. 52 с.;
14. Лісовенко А.Ф., Татяничков А.О. Трансформація самосвідомості особистості в епоху кіберсоціалізації. Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2024 р.) / НУ «ОЮА» ; за заг. ред. С. В. Ківалова ; відп. за вип. М. Р. Аракелян. Одеса : Фенікс, 2024. С. 831-832;
15. Найдюнова Л.А. Кіберсоціалізація в умовах пандемії COVID-19: нові виклики // Кіберсоціалізація. Збірник наукових праць; [ред. Л.А. Найдюнова, Н.Л. Дятел; укладач Ю.С. Чаплінська] / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020а. – 135 с. С. 105-109;
16. Найдюнова Л.А. Психологічні проблеми кіберсоціалізації в умовах інформаційної війни // Кіберсоціалізація. Збірник наукових праць; [ред. Л.А. Найдюнова, Н.Л. Дятел; укладач Ю.С. Чаплінська] / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. – 135 с. С. 23-28;
17. Прохоренко Т. Г. (2016). Соціалізація молоді в інформаційному суспільстві: особливості та ризики. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2 (29), 128–133;
18. Скіннер К. Людина цифрова. Четверта революція в історії людства, яка торкнеться кожного. Київ: Фабула, 2020. 272 с.;
19. Щербан Т. Д., Самойлов О. С. Соціалізація покоління Z: переваги та ризики цифрового середовища // Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА». Випуск 2(37), 2024 С. 159-166;

References

1. Havryliuk O. P. (2023). Sotsial'ni merezhi yak chynnyk kul'turnoyi adaptatsiyi i sotsializatsiyi. [Social Networks as a Factor of Cultural Adaptation and Socialization]. Kul'turolohichnyy al'manakh, (2), 225–231. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.31>. (ukr).
2. Hidenko Ye. S. (2021). Kiberbulinh: nasyt'stvo v sotsial'niy merezhi. [Cyberbullying: Violence in a Social Network]. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiya, (50), 26–29. DOI: 10.32841/2307-1745.2021.50.6. (ukr).
3. Honcharenko Kateryna. (2019). Tsyfrova lyudyna: fantazm vtraty identychnosti. [Digital Human: The Phantasm of Identity Loss]. Filosofs'ki obriyi, (42), 137–143. (ukr).
4. Honcharenko S. (1997). Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk. [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid'. 373 p. (ukr).
5. Hrechanov's'ka O. V., Mehem O. M., & Potapyuk L. M. (2023). Vplyv sotsial'nykh merezh na psykhologichnyy stan ta samoostinku ukrayins'koyi molodi. [The Impact of Social Networks on the Psychological State and Self-Esteem of Ukrainian Youth]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Psykholohiya, 34 (73), (4), 60–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.4/11>. (ukr).
6. Hrona K. S. (2019). Ahenty sotsializatsiyi ta yikh vplyv na molod'. [Agents of Socialization and Their Influence on Youth]. Aktual'ni problemy polityky, (63), 207–231. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v63i0.18>. (ukr).
7. Deverov I. V. (2012). Sotsializatsiya lyudyny u kiberprostorii. [Human Socialization in Cyberspace]. Kyiv: NTUU «KPI». 360 p. (ukr).
8. Dz'oban' O. P. (2021). Tsyfrova lyudyna yak filosofs'ka problema. [Digital Human as a Philosophical Problem]. Informatsiya i Pravo, 2(37), 9–21. (ukr).
9. Dotsenko S. O. (2022). Vychovannya molodi v epokhu tsyfrovizatsiyi. [Youth Education in the Era of Digitalization]. Dukhovno-intelektual'ne vychovannya i navchannya molodi v XXI stolitti: Mizhnarodnyy periodychnyy zbirnyk naukovykh prats', IV, 311–315. (ukr).
10. Dyatel N. L. (2020). Krytychne myslennya v epokhu kibersotsializatsiyi. [Critical Thinking in the Era of Cybersocialization]. In L. A. Naydonova & N. L. Dyatel (Eds.), Yu. S. Chaplins'ka (Comp.), Kibersotsializatsiya: Zbirnyk naukovykh prats'. Kropyvnyts'kyi: Imeks-LTD, 42–48. (ukr).
11. Zelenov Ye. A. (2023). Osoblyvosti navchannya tsyfrovoho pokolinnya uchniv i studentiv. [Peculiarities of Teaching the Digital Generation of Pupils and Students]. Osvita ta pedahohichna nauka, (2)(183), 13–24. (ukr).
12. Il'yina H. V. (2018). Vyklyky osvitykh innovatsiy: dytynstvo v umovakh tsyfrovoyi sotsializatsiyi. [Challenges of Educational Innovations: Childhood in the Context of Digital Socialization]. Pedahohichni innovatsiyi: ideyi, realiyi, perspektyvy. Seriya «Filosofs'ki nauky», 121–127. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2018-2-121-127>. (ukr).

13. Kontseptsiya vykhovannya ditey ta molodi v tsyfrovomu prostori. (2021). [The Concept of Education of Children and Youth in the Digital Space]. Natsional'na akademiya pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv. 52 p. (ukr).
14. Lisovenko A. F., & Tat'yanchikov A. O. (2024). Transformatsiya samosvidomosti osobystosti v epokhu kibersotsializatsiyi. [Transformation of Personal Self-Awareness in the Era of Cybersocialization]. In S. V. Kivalov (Ed.), Yevropeys'ki oriyentyry rozvytku Ukrainy: naukovopraktychnyy vymir v umovakh voyennykh vyklykiv: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Odesa, 26 kvit. 2024 r.). Odesa: Feniks, 831–832. (ukr).
15. Naydonova L. A. (2020a). Kibersotsializatsiya v umovakh pandemi COVID-19: novi vyklyky. [Cybersocialization in the Context of the COVID-19 Pandemic: New Challenges]. In L. A. Naydonova & N. L. Dyatel (Eds.), Yu. S. Chaplins'ka (Comp.), Kibersotsializatsiya: Zbirnyk naukovykh prats'. Kropyvnyts'ky: Imeks-LTD, 105–109. (ukr).
16. Naydonova L. A. (2020). Psykholohichni problemy kibersotsializatsiyi v umovakh informatsynoyi viyny. [Psychological Problems of Cybersocialization in the Context of Information Warfare]. In L. A. Naydonova & N. L. Dyatel (Eds.), Yu. S. Chaplins'ka (Comp.), Kibersotsializatsiya: Zbirnyk naukovykh prats'. Kropyvnyts'ky: Imeks-LTD, 23–28. (ukr).
17. Prokhorenko T. H. (2016). Sotsializatsiya molodi v informatsynomu suspil'stvi: osoblyvosti ta ryzyky. [Youth Socialization in the Information Society: Features and Risks]. Visnyk Natsional'noho universytetu «Yurydychna akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho», 2 (29), 128–133. (ukr).
18. Skinner K. (2020). Lyudyna tsyfrova. Chetverta revolyutsiya v istoriyi lyudstva, yaka torknet'sya kozhnoho. [The Digital Human: The Fourth Revolution in Human History That Will Affect Everyone]. Kyiv: Fabula. 272 p. (ukr).
19. Shcherban T. D., & Samoylov O. S. (2024). Sotsializatsiya pokolinnya Z: perevahy ta ryzyky tsyfrovoho seredovyscha. [Socialization of Generation Z: Advantages and Risks of the Digital Environment]. Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Osvita i Nauka», 2(37), 159–166. (ukr).

PECULIARITIES OF SOCIALIZATION OF THE DIGITAL GENERATION OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS

Ye. A. Zelenov

The article examines the specific features of the socialisation of the younger generation in Ukraine under the conditions of full-scale war. It identifies several major transformations, including the changing roles of socialisation agents, marked by the declining influence of the family and educational institutions and the growing importance of social media; the widespread shift to online education; and the distinctive characteristics of today's digital generation of school and university students. The principal features and consequences of each of these challenges are analysed, alongside a review of major studies by Ukrainian scholars addressing the specificities of digital socialisation.

The study demonstrates that the relocation of key socialising domains into virtual environments has fundamentally transformed the socialisation of the digital generation. For many people, the digital environment has become an anchor of psychological support in highly adverse circumstances, functioning as a coping mechanism that helps alleviate anxiety and creates a sense of safety. At the same time, the necessity of remote learning, communication, and interaction has accelerated the acquisition and use of digital safety tools.

However, the virtual environment also constitutes a potentially traumatic factor in the socialisation process, as the wartime information space is saturated with misinformation, hate speech, and disturbing content. Digital socialisation therefore entails a range of risks, including increased digital exposure and the proliferation of diverse forms of content that may conflict with socially accepted behavioural norms and values.

Keywords: war; socialisation; cybersocialisation; digital socialisation; digital generation.

Зеленов Євгеній Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, журналістики та міжкультурних комунікацій, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, м. Київ, Україна. E-mail: zele18@snu.edu.ua

Zelenov Yevheniy Anatoliyovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Journalism and Intercultural Communications, V. Dahl East Ukrainian National University, Kyiv, Ukraine. E-mail: zele18@snu.edu.ua

Стаття надійшла до редакції 28.08.2026.

Стаття прийнята до друку після рецензування 11.09.2026.

Стаття опублікована 30.10.2026.



Стаття з відкритим доступом,
відповідно до умов ліцензії
[Creative Commons \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)